

> Retouradres Postbus 1600 3800 BP Amersfoort

College van B&W van Gemeente 's-Hertogenbosch
T.a.v. de vergunningverlener
Postbus 12345
5200GZ 's-Hertogenbosch

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

DSO-verzoeknummer

079615842885 GZG
Stergebouw

Onze referentie

1485291

Uw referentie

Datum 07 maart 2024
Betreft Advies omgevingsvergunning rijksmonumentactiviteit

Naam Complex GZG - Stergebouw
Adres Burgemeester Loeffplein 70
Postcode/plaats 5211RX 's-Hertogenbosch
Gemeente/provincie 's-Hertogenbosch; Noord-Brabant;
Monumentnummer 522431

Geacht college,

Op 10 januari 2024 vroeg u mij u te adviseren over de voorgenomen wijziging(en) van bovengenoemd monument op grond van artikel 4.32 lid 1 onder b, van het Omgevingsbesluit (Ob). U heeft mij daartoe de aanvraag om een omgevingsvergunning toegezonden.

Advies

Ik adviseer u de gevraagde omgevingsvergunning nog niet te verlenen. Hoewel ik op hoofdlijnen positief ben over het plan, is nog niet alle benodigde informatie/documentatie aanwezig om u te kunnen adviseren. Ik adviseer de volgende stukken aan de aanvraag toe te voegen, en de volgende opmerkingen in de stukken te verwerken:

- In de stukken te borgen dat de uitvoering van de werkzaamheden plaats zal vinden volgens de uitvoeringsrichtlijnen van de ERM, en tevens uitvoeringsdetails voor de te herstellen kozijnen toe te voegen;
- Een definitief installatieontwerp ter beoordeling toe te voegen aan de stukken;
- Een legplan en technisch gegevens voor de plaatsing van zonnepanelen aan te leveren.
- Nieuwe entreedeuren en storende deuren met stapeldorpels uit te voeren in lijn met de architectuurtaal van de gevels, en het aantal nieuwe entreedeuren in de westgevel te beperken tot één. Daarnaast wordt geadviseerd om de nieuwe entree meer transparant te maken;
- Meer inzicht te geven in de versterking van de balklaag, en de wijze waarop de nieuwe leien worden bevestigd;
- Het metselwerk in de noordgevel niet te keimen maar te restaureren;

- De historische houten rolluiken met kasten te behouden;
- De paneeldeuren met houtimitatie her te gebruiken in het nieuwe ontwerp;
- De dakramen naast de daklichten in het zuidelijk dakvlak te laten vervallen;
- De gevelaanzichten van de nieuwe gang tussen het Stergebouw en het Zusterhuis toe te voegen aan de stukken.

Door de gemeente is voorgesteld om een begeleidingscommissie in te stellen waarin een afgevaardigde van de afdeling Erfgoed en op afroep een van de adviseurs van de RCE zitting in heeft. Ik kan mij in dit voorstel vinden. Het periodiek inplannen van werkbesprekingen waarin alle werkzaamheden die betrekking hebben op de monumentale aspecten kunnen worden doorgenomen is daarbij vereist.

Hieronder licht ik toe hoe ik tot dit advies ben gekomen. Bij de beoordeling heb ik de stukken betrokken zoals deze zijn ingediend bij de aanvraag.

Het plan

De aanvraag betreft de herbestemming en restauratie van het Stergebouw, onderdeel van het GZG-complex. Op 15 november 2022 is door de RCE een positief preadvies uitgebracht. Op 27 februari 2024 zijn de plannen door de architect toegelicht, waarbij naast de RCE ook de gemeente aanwezig was. Op 28 februari 2024 heeft er met de gemeente locatiebezoek plaatsgevonden.

Motivering

Het Stergebouw is het oorspronkelijke ziekenpaviljoen behorend bij het complex van het Groot Ziekengasthuis bevindt zich in het centrum van het ziekenhuisterrein, direct ten noorden van het omstreeks 1915 gebouwde klooster annex ziekenhuis (Complexonderdeel 1). Het ziekenpaviljoen werd gebouwd in 1915, naar ontwerp van architect J. Vrijman en toont elementen van de neorenaissance. In de jaren '70 van de twintigste eeuw is het ziekenpaviljoen aan de westzijde uitgebreid met een liftuitbouw. Het Stergebouw is van algemeen belang. Het object is van cultuurhistorisch belang als bijzondere uitdrukking van een sociaaleconomische en geestelijke ontwikkeling: het Stergebouw vormt als onderdeel van het Groot Ziekengasthuiscomplex, waarvan de geschiedenis teruggaat tot de Middeleeuwen, een belangrijke illustratie van de met name op de armere bevolking gerichte medische zorg in 's-Hertogenbosch. Het Stergebouw is verder van belang als illustratie van de typologische ontwikkeling van het ziekenhuisgebouw. Het Stergebouw heeft architectuurhistorische waarde vanwege de plaats die het inneemt binnen het oeuvre van architect J. Vrijman en vanwege de bijzondere vlinderplattegrond. Het Stergebouw heeft ensemblewaarde als essentieel onderdeel van het Groot Ziekengasthuiscomplex, dat cultuurhistorisch en architectuurhistorisch van nationaal belang is. Het object is tot slot van belang vanwege typologische zeldzaamheid.

De plannen voor de herbestemming en restauratie van het Stergebouw zijn zorgvuldig doordacht en van hoge kwaliteit. Gezien de omvang van het project richt ik mij in onderstaande advies alleen tot die onderdelen waarbij nog vragen of opmerkingen zijn. In algemene zin ben ik positief over de voorliggende aanvraag.

In de noordgevel wordt een nieuwe entreedeur aangebracht in aluminium. De vormgeving hiervan steekt af ten opzichte van de overige gevelopeningen.

Geadviseerd wordt op deze in hout uit te voeren, in een vormgeving die passend is bij de architectuur van de gevels. Dat geldt ook voor de bestaande deuren in de kop van de zuidwestgevel. Hier bevinden zich nu deuren met storende stapeldorpels. Gezien de grootschalige werkzaamheden die plaatsvinden wordt geadviseerd om ook deze deuren aan te passen aan de architectuur van de gevels.

Onduidelijk is met welk materiaal het hoogteverschil wordt overbrugd tussen het maaiveld en de vloer van de serre. Ik adviseer om dit inzichtelijk te maken. Ook voor het dakranddetail van de serre is de materialisering onduidelijk. Belangrijk is dat hier wordt gekozen voor een hoogwaardige materialisering.

Uit de stukken wordt nog niet geheel duidelijk op welke wijze de balklaag van de vloer wordt versterkt (en bij welke vloervelden), en welke consequenties dit heeft voor de plafonds. Ik adviseer dit inzichtelijk te maken in de stukken.

Onduidelijk is of de leien op leilatten worden bevestigd conform de bestaande situatie, of dat dit detail in de nieuwe situatie wijzigt? Ik adviseer dit inzichtelijk te maken in de stukken. Ook is het van belang om aan te geven welke leien toe worden gepast wanneer leien worden vervangen/aangevuld?

Om de relatie tussen het exterieur en het monumentale interieur van het Stergebouw wordt geadviseerd om de nieuwe entree meer transparanter te maken.

Voorgesteld wordt om de noordgevel rond de oude operatiezaal opnieuw te keimen om herstellingen uit het zicht te onttrekken. Geadviseerd wordt om hier het metselwerk te restaureren, zodat het eenduidige gevelbeeld wordt hersteld.

In de westgevel worden drie dubbele deuren aangepast. Door de hoeveelheid deuren is de impact op het gevelbeeld groot. Ik adviseer om hier het aantal deuren te beperken tot één.

Op de tweede verdieping komen een vijftal appartementen, moet daar de spantconstructie nog voor worden aangepast? Zo ja wellicht goed om te kijken of scheidingswanden slim ter plaatse van de spanten kunnen worden ontworpen om zoveel mogelijk de kap te ontzien. Op deze verdieping bevinden zich kleine verblijfruimtes met paneeldeuren als toegang die voorzien zijn van houtimitatie. Deze deuren dienen te worden herplaatst in deze appartementen als binnendeur of kastdeur.

In het zuidelijk dakvlak worden in de slaapkamers naast de kleine dakkapellen ook dakramen geplaatst. In de noordgevel is dit niet het geval. De dakramen zijn relatief fors en daardoor storend. Geadviseerd wordt om, gezien de aanwezigheid van de dakkapellen, en omdat deze zich ook niet in de noordzijde bevinden, te laten vervallen. Mogelijk kunnen koepels of solartubes in het platte dak zorgen voor extra daklicht als dat nodig is.

In de zuidgevel bevinden zich nog enkele historische rolluiken in houten kasten. Ik adviseer deze te behouden.

De gevelaanzichten van de gang tussen het Zusterhuis en het Stergebouw zijn niet aanwezig bij de stukken. Ik adviseer deze aan te leveren bij de aanvraag.

Ik adviseer positief op het voornemen om zonnepanelen te plaatsen op het platte dak van de opbouw, ervan uitgaand dat de hellingshoek van de panelen zodanig is dat deze niet zichtbaar zijn vanuit het openbaar gebied. Ik adviseer het legplan en technische informatie toe te voegen aan de stukken. Mogelijk kunnen de zonnepanelen meer aaneengesloten worden gelegd om de zichtbaarheid te beperken.

In algemene zin adviseer ik om in de stukken te borgen dat de uitvoering van de werkzaamheden geschiedt conform de geldende uitvoeringsrichtlijnen van de ERM. Dit wordt uit de stukken nog onvoldoende duidelijk. Daarnaast adviseer ik om voor de te herstellen kozijnen duidelijke werktekeningen op te stellen. Op dit moment zijn de details niet altijd volledig gemaatvoerd: ik adviseer om de maatvoering waar nodig aan te vullen.

Op dit moment is nog geen definitief installatieplan beschikbaar, met daarin de positie, afmetingen en kleuren van dak- en geveldoorvoeren, de positie en afmetingen van buitenunits en het leidingverloop. Om de impact hiervan op het monument te kunnen toetsen ontvang ik deze stukken graag ter advisering. Met de nu beschikbare informatie kan ik hierover nog geen definitief advies geven.

Het kleurenschema voor interieur- en exterieur dient nog te worden vastgesteld. Ik adviseer om kleurhistorisch onderzoek te laten verrichten, en de uitkomsten hiervan als uitgangspunt te nemen voor het te kiezen kleurenschema.

Door de gemeente is voorgesteld om een begeleidingscommissie in te stellen waarin een afgevaardigde van de afdeling Erfgoed en op afroep een van de adviseurs van de RCE zitting in heeft. Ik kan mij in dit voorstel vinden. Het periodiek inplannen van werkbijeenkomsten waarin alle werkzaamheden die betrekking hebben op de monumentale aspecten kunnen worden doorgenomen is daarbij vereist.

Voor het aan te helen metselwerk, voegwerk en pleisterwerk, het metselwerk van de aanbouw, en de te vervangen leien adviseer ik een monster en proefstuk voor te leggen aan deze begeleidingscommissie.

Hoewel geen onderdeel van deze aanvraag wordt aandacht gevraagd voor de landschappelijke inrichting van het terrein na herbesteding van het gehele complex. Een uitgewerkt inrichtingsplan zie ik graag tegemoet. Hierbij wordt expliciet gevraagd voor het Stergebouw naar de erfafscheiding tussen het kinderdagverblijf en de buitenschoolse opvang.

Uitgangspunten

Voor meer informatie over aanpassing, restauratie en verduurzaming van rijksmonumenten kunt u onder andere terecht bij '*Uitgangspunten en overwegingen advisering gebouwde en groene rijksmonumenten*' op www.cultureelerfgoed.nl en op www.stichtingerm.nl

Afschrift verleende omgevingsvergunning

Graag wijs ik u op de verplichting in artikel 10.22a van het Omgevingsbesluit om de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap binnen een week na verlening van een omgevingsvergunning voor een rijksmonumentenactiviteit een afschrift van de vergunning toe te zenden. Dit kan door toezending aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, via de Samenwerkingsfunctionaliteit van het Digitaal Stelsel Omgevingswet.

Vragen

Mocht u nog vragen hebben over de inhoud van dit advies, dan kunt u contact opnemen met de contactpersoon die in het briefhoofd vermeld staat.

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
namens deze,
de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed,